

Rīga, 28.07.2014.

Veselības aprūpes budžeta palielinājums šodien – tā ir investīcija iedzīvotāju veselības un labklājības uzlabošanā rīt!

Nacionālajā attīstības plānā 2020 ir nostiprināts, ka vesels un darbaspējīgs cilvēks ir ilgtspējīgas Latvijas pamatā. Diemžēl pēdējos gados arvien samazinātais veselības aprūpes budžets liecina, ka valsts iet pretēju ceļu un jau šobrīd Latvijā veselības aprūpe ir uz krīzes robežas. Tāpēc nākamās valdības centrālai prioritātei ir jābūt veselības aprūpes sistēmas uzlabošanai, lai jau tuvākajos gados veselības aprūpes budžets sasniegtu vai vismaz tuvotos Pasaules Veselības organizācijas ieteiktajiem 5% no iekšzemes kopprodukta (IKP).

Kādēļ valstis ar līdzīgu IKP kā Latvijā spējušas ievērojami veiksmīgāk organizēt veselības aprūpi? Salīdzinot mūža ilgumu, nokavēto darba dienu skaitu veselības stāvokļa dēļ, paredzamo dzīves ilgumu bez slimībām, invaliditātes iestāšanos, redzams, ka Latvija atpaliek ne tikai no „bagātākajām” ES valstīm, bet arī no tuvākajām kaimiņvalstīm.

Mēnešiem garas rindas pie valsts apmaksātiem ārstiem un uz izmeklējumiem, operācijām; zāles, kuras cilvēki zemo ienākumu dēļ nevar nopirkt, slimnīcas stacionēšanās izdevumi – tās ir izmaksas, ar kurām Latvijas iedzīvotājiem jārēķinās, ja viņus skar nopietnas slimības, tostarp, sirds un asinsvadu slimības, onkoloģiskās slimības, elpceļu slimības, cukura diabēts un citas hroniskas slimības. Kompensācijas apjoms medikamentiem daudzām diagnozēm tika samazināts pat līdz 50%, kas neārstētas noved pie smagām sekām – nolemj cilvēku invaliditātei vai nāvei. Pēdējos gados arvien vairāk Veselības ministrijas pārstāvji uzver profilakses lomu hronisku saslimšanu mazināšanā. Jā, tā ir taisnība, lai samazinātu, piemēram, sirds slimību riskus, ir jādomā par veselīgu dzīvesveidu, jāseko līdž asinsspiedienam/pulsam un jāatmet smēķēšana. Bet ar šiem ieteikumiem ir par maz – kad cilvēks jau ar slimību ir saskāries, tad nepieciešams uzsākt ārstēšanos. Un te savukārt jārunā par pacientu līdzatbildību par savu veselību, ko uzsver arī ārsti. Diemžēl cilvēks nevar ievērot visus ārstēšanās nosacījumus, ja viņš nevar atļauties samaksāt par ārstēšanos un zālēm. Piemēram, saskaņā ar jaunākajiem 2014. gada Latvijas Veselības ekonomikas asociācijas aprēķiniem, viena insulta pacienta izmaksas sasniedz 6800 eiro gadā, no kuriem ~30% (~2000eiro) maksā pats pacients! Tad jājautā, par ko mēs maksājam nodokļus? Saskaņā ar Nacionālā Veselības dienesta datiem, kompensējamie medikamenti šobrīd nepieciešami un tos lieto 25% jeb pusmiljons Latvijas iedzīvotāju. Taču liela daļa iedzīvotāju nevar izdevumus par zālēm atļauties un spiesti izvēlēties – maksāt par ēdienu vai ietaupīt par zālēm, pašrocīgi samazinot zāļu devas vai atsakoties no tām vispār, tādējādi krietni pasliktinot savu veselības stāvokli. Lai šo kritisko situāciju labotu, nepieciešams nekavējoties atjaunot krīzes laikā samazināto zāļu kompensācijas apjomu, piemēram, tādām smagām hroniskām saslimšanām kā sirds mazspēja vai cukura diabēts, kam zāļu kompensācija būtu jāatgriež attiecīgi 100% un 75% apmērā. Lai nodrošinātu pacientu tiesības uz kvalitatīvu un atbilstošu ārstēšanos, tādējādi samazinot stacionēšanas gadījumu skaitu un mirstību, Latvijas iedzīvotājiem jānodrošina arī iespēja lietot inovatīvus un efektīvus medikamentus, kuru efektivitāte ir pierādīta un kas jau sen iekļauti valsts kompensējamo zāļu sarakstos citās Eiropas valstīs.

Diezgan bēdīgi apzināties, ka Latvija veselības aprūpes pieejamības ziņā atpaliek ne tikai no attīstītajām Rietumeiropas valstīm, bet arī no kaimiņiem – Igaunijas un Lietuvas, kur, piemēram, kompensējamo medikamentu budžets uz vienu cilvēku ir par ~30% lielāks nekā tas ir Latvijā (Latvijā – 57 EUR, Lietuvā – 78 EUR, Igaunijā – 80 EUR). Šī brīža situācija veselības aprūpē vēl vairāk padziļina arī sociālo nevienlīdzību – nesāņemot pienācīgu veselības aprūpi un medikamentus, cilvēki kļūst darba nespējīgi, invalīdi vai nomirst. Līdz ar to pieaug arī slodze uz valsts sociālo budžetu, no kura tiek maksāti slimības un invaliditātes pabalsti, kā arī uz pašvaldību sociālajiem budžetiem, ja cilvēks izkrīt no darba tirgus un nokļūst mazturīgas personas statusā.

Nevalstisko organizāciju PRASĪBA par veselības aprūpes budžeta palielinājumu 2015.-2016. gadam!

Latvijā arvien samazinās veselīgi nodzīvoto gadu skaits, kas ir vēl viens iemesls, kādēļ pie neefektīvas veselības aprūpes sistēmas, cilvēkus pensijas vecumā nav iespējams saglabāt darba tirgū. Un mēs nevaram gaidīt, ka mazturīgie vai gados vecie cilvēki varēs par savu pabalstu vai pensiju atļauties nopirkt visus nepieciešamos medikamentus un nodrošināt ārstēšanos pilnā apmērā. To var atļauties tikai daļa, un lielākoties, pateicoties tuvinieku atbalstam. Tāpēc ir jādara viss, lai uzlabotu veselību un pagarinātu kvalitatīvi nodzīvoto gadu skaitu. Galvenais - lai cilvēki nekļūtu par slogu ģimenei un sabiedrībai.

To iespējams panākt, samazinot daudzu slimību riskus, kā arī nodrošinot ārstēšanās un medikamentu pieejamību tiem pacientiem, kam tas ir nepieciešams.

Tāpēc vēlamies aicināt lēmumpieņēmējus domāt ilgtermiņā un uz veselības budžeta palielināšanu raudzīties kā uz investīciju nevis izdevumiem, jo katrs eiro, kas tiks ieguldīts ambulatorās aprūpes uzlabošanā un medikamentu pieejamībā, nesīs atdevi jau tuvākajos gados, samazinot valstij izmaksas, kas rodas no invaliditātes, cilvēku nespējas strādāt, mirstības. Mēs aicinām darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu cilvēku cienīgu veselības aprūpi un pieprasām 2015. gada veselības aprūpes budžetā (kā arī 2016. gada veselības aprūpes budžeta plānā):

- 1) Palielināt zāļu kompensācijas apjomu par 20 miljoniem EUR gadā, lai tas tuvāko 2 gadu laikā (līdz 2016. gadam) sasniegtu vismaz Igaunijas un Lietuvas budžeta līmeni, rēķinot uz vienu cilvēku.
- 2) Nekavējoties atjaunot zāļu kompensācijas apmēru tām diagnozēm, kam krīzes laikā tas tika samazināts.
- 3) Palielināt valsts veselības aprūpes budžetu 2015. gadā par 15% jeb par 108 milj. EUR (salīdzinot ar 2014. gada 724,75 milj. EUR) un 16% - 2016. gadā.

Mēs ticam, ka, apvienojot Latvijas iedzīvotāju un lēmumu pieņēmēju gribu un zināšanas, var nozīmīgi uzlabot veselības aprūpes sistēmu un veicināt tās ilgtspēju tā, lai ieguvēji ir gan pacienti, gan valsts un sabiedrība kopumā.

NVO apvienība:

Terēzija Mackare, Rīgas Aktīvo senioru alianses valdes priekšsēdētāja
Gunārs Resnais, Latvijas Politiski represēto apvienības vadītājs
Inese Mauriņa, pacientu biedrības ParSirdi.lv valdes locekle
Rasma Freimane, Latvijas Lauku sieviešu apvienības vadītāja
Andris Bērziņš, Latvijas Samariešu apvienības direktors
Aleksands Molokovskis, biedrības "Apvienība HIV.LV" valdes priekšsēdētājs
Jāzeps Janiševs, Latvijas Senioru alianses valdes priekšsēdētājs
Rita Paeglīte, Astmas un alerģijas biedrības vadītāja
Gunta Jermacāne, Alūksnes invalīdu biedrības priekšnieces vietniece
Laila Balga, EAPN-Latvija valdes priekšsēdētāja
Ingvars Rasa, Latvijas Diabēta asociācijas prezidents
Zigurds Prūsis, Latvijas Krona un Kolīta slimnieku biedrības valdes loceklis